

The background of the image is a close-up of a wooden boat's hull, showing horizontal planks. A fishing net is draped over the side, with two large, light-colored wooden floats attached to it. The text is overlaid on this background.

Yhdessä hyvä elää!

**Keski-Suomen paikallisen
kehittämisen ohjelma**

2007 – 2010

Yhdessä hyvä elää!

Keski-Suomen paikallisen kehittämisen ohjelma 2007 – 2010

SISÄLTÖ

Esipuhe.....	3
1. Johdanto	4
2. Paikallista kehittämisvoimaa - eilen, nyt ja huomenna	6
2.1. Talkoita ja toimikuntia - yhdessä tekemisen juuret	6
2.2. Kylissä ja kaupungeissa - paikallinen kehittäminen tänään	6
2.3. Paikalliskehittäjien verkosto - voimien kokoaja	7
3. Paikallinen kehittäminen Keski-Suomessa vuosina 2007- 2010	9
3.1. Paikallisen kehittämisen toimijakenttä	9
3.2. Paikallisen kehittämisen alueellinen rooli	9
3.3. Ohjelman tavoite ja teemat	10
3.4. Ohjelman toimenpiteet	10
Toimintalinja 1:	11
Paikalliskehittäjien maakunnallisen verkosto	
Toimintalinja 2:	11
Paikalliskehittäjien osaaminen ja osallisuus	
Toimintalinja 3:	12
Sujuvan arjen asuinympäristöt	
Toimintalinja 4:	13
Asiakaslähtöinen markkinointiviestintä	
4. Ohjelman toimeenpano, seuranta ja päivitys	14
Liite 1. Ohjelmatyöhön osallistuneet toimijat	15

Julkaisun kuvat: Kari Lehtinen

Etukannen kuva: Riikka Aulin, Iris Creations Oy

Takakannen kuva: Mari Hirsikallio, Vastavalo.fi

Sivun 9 kuva: Mika Määttä

Painopaikka Kirjapaino Oma Oy

Yhdessä hyvä elää!

Keski-Suomen paikallisen kehittämisen ohjelma 2007 – 2010

ESIPUHE

Keski-Suomen Kylät ry perustettiin kymmenen vuotta sitten ihmisten ja yhteisöjen puolestapuhujaksi. Toiminnan taso ja teho on kasvanut huomasti viime vuosina, erityisesti vuodet maakunnallisen kyläteemaohjelman vetäjänä ovat jättäneet jälkensä. Muutosvoimana ovat toimineet sekä kylien ihmiset että kymmenet erilaiset yhteistyökumppanit. Yhdessä olemme valmistelleet tämän käsissäsi olevan, uuden **Keski-Suomen paikallisen kehittämisen ohjelman**.

Yhteisöllisyyden aalto on vahvistumassa. Viimeisen kymmenen vuoden aikana usko kehittämisen mahdollisuuksiin ja halu toimia yhteiseksi hyväksi ovat kasvaneet. Tätä ovat edesauttaneet erilaiset rahoitusmahdollisuudet sekä jatkuvasti laajeneva ja uusia toimijoita houkuttava yhteistyöverkosto.

Pessimistit uskovat, että ihmiskunta tuhoaa itsensä itsekkyydellään: kaikki mulle heti – kansalaiset ulosmittaavat tulevienkin sukupolvien elinmahdollisuudet. Me Keski-Suomen Kylät ry:ssä uskomme, että asia on toisin päin: terve itsekkyyys ajaa ihmiset toimimaan yhteiseksi hyväksi. Globaalissa maailmassa ihminen kaipaa paikallisyhteisön

taustatukea. Tutkimusten mukaan parhaiten pärjää yrittäjä, jolla on vahva sosiaalinen verkko ja kiinnostuksen kohteita myös yrittämisen ulkopuolella – siinäpä meille miettimistä.

Paikallisen kehittämisen ohjelmassa tärkeimmiksi kehittämisteemoiksi nousevat yhteistyö, sujuvan arjen asuinympäristöt ja viestintä. Työkaluina ovat osaamisen ja osallisuuden lisääminen sekä hyvien käytäntöjen levittäminen. Uskomme, että aiempaa selkeämpi työnjako ja sitoutuminen toimintaan tuottavat yhteistä hyvää ja myös lisäävät meidän yhteisötoimijoiden poliittista vaikutusarvoa ja sitä kautta helpottavat tulevana vuosina toimintaedellytysten kehittämistä ja resurssien hankkimista.

Kiitämme kaikkia ohjelman valmisteluun osallistuneita ihmisiä, yhteisöjä ja viranomaistahoja. Toivotamme kaikille paikalliskehittäjille työn ja toiminnan iloa!

*Keski-Suomen Kylät ry
Hallitus*

Yhdessä hyvä elää!

Keski-Suomen paikallisen kehittämisen ohjelma 2007 – 2010

1. JOHDANTO

Keski-Suomen ensimmäistä kyläohjelmaa toteutettiin vuosina 2001-2006.

Se tarjosi kyläyhteisöille eväitä paikalliseen kehittämistyöhön ja yhdensuuntaisti eri toimijoiden työtä maaseudun kehittämistyössä. Uusi ohjelma on nimetty tietoisesti toisin. Paikallisen kehittämisen ohjelma (2007-2010) suunnataan entistä laajemmalle paikallistoimijoiden kentälle. Sen muodostavat kaikki ne toimijat, jotka vaikuttavat aktiivisesti ja myönteisesti keskisuomalaisten kylien, taajamien ja kaupunginosien kehittämiseen.

Ruohonjuuritasolla paikallinen kehittäminen on asukkaiden omaehtoisuuteen perustuvaa toimintaa oman elinympäristön toimivuuden, viihtyisyyden ja identiteetin vahvistamiseksi. Se on luonteeltaan kaikille avointa, aloitteellista ja suunnitelmallista yhteistyötä, joka on yleensä verkottunut myös paikallisen tason ulkopuolelle. Tuloksekkainta kehittämistyö on silloin, kun paikallisesti määritellyt kehittämistavoitteet saavat osakseen taustatukea myös alueellisilta, valtakunnallisilta ja entistä useammin myös kansainvälisiltä kumppaneilta.

Tämän ohjelman tavoitteena on tukea kylien, taajamien ja kaupunginosien kehittämistyötä vahvistamalla toimijoiden yhteistyötä erityisesti maakuntatasolla.

Ohjelmalla edistetään varsinkin järjestökentän ja sen tärkeimpien sidosryhmien (viranomais- ja oppi- ja tutkimuslaitok-

set ym.) yhteistyötä. Ohjelma edistää toimijoiden välisten yhteistyömahdollisuuksien aktiivista tunnistamista ja hyödyntämistä. Vuorovaikutusta lisäämällä voidaan kutoa nykyistä vahvempi paikallisen kehittämisen verkosto, joka tukee monipuolisin tavoin keskisuomalaisten paikkojen elinvoimaisuutta.

Paikallisen kehittämisen ohjelmalla on kolme keskeistä tehtävää;

1) YHTEISTYÖHÖN HAASTAMINEN JA VAIKUTTAVUUDEN LISÄÄMINEN.

Ohjelma haastaa paikalliseen kehittämiseen osallistuvia toimijoita maakunnallisen yhteistyöverkoston tiivistämiseen ja laajentamiseen.

2) TIEDON JAKAMINEN JA OSAAMISEN LISÄÄMINEN.

Ohjelma edistää maakunnallisesti tiedon ja hyvien käytäntöjen leviämistä.

3) TOIMINTAAN ROHKAISEMINEN.

Ohjelma kannustaa paikallisyhteisöjä ja niiden kumppaneita katsomaan eteenpäin ja tarttumaan avautuviin kehittämisen mahdollisuuksiin.

Paikallisen kehittämisen ohjelma on luonteeltaan toimintaohjelma, jonka sisältämiä toimenpiteitä voidaan rahoittaa useita eri

Yhdessä hyvä elää!

Keski-Suomen paikallisen kehittämisen ohjelma 2007 – 2010

rahoituslähteitä hyödyntäen. Ohjelmalla halutaan avata ovia myös aivan uusille toimijoille. Sen vuoksi ohjelmaa toteuttavaa toimijajoukkoa ei haluta ennalta rajata, vaan kaikki ohjelman tavoitteita edistävät tahot kuuluvat myös sen piiriin.

Uusi ohjelma tukee ja täydentää mm. Keski-Suomen maakuntasuunnitelman, maaseutustrategian, alueellisen maaseutuohjelman ja paikallisten toimintaryhmien ohjelmien tavoitteita. Keskeisenä haasteena on nivoa yhteisöllinen kehittämisvoima tiiviisti osaksi alueellisen kehittämisen kenttää. Näin edistetään Keski-Suomen myönteistä, tasapainoista ja kestävästä kehityksen periaatteiden mukaista tulevaisuutta, olipa kyse sitten palveluiden tuottamisesta, fyysisen asuinympäristön kehittämisestä tai elävän paikalliskulttuurin edistämisestä. Ohjelman visiona on:

”Elinvoimainen, yhteisöllisesti vahva Keski-Suomen maakunta, jossa aktiivinen ja yhteistyöhakuinen paikallisen kehittämisen verkosto palvelee laajasti yksilöitä, yhteisöjä ja koko aluetta”.

Kirjoittamistyö on toteutettu osana Keski-Suomen Kylät ry:n hallinnoimaa ”Maaseudun muutos mahdollisuudeksi”-hanketta. Ohjelman tausta-aineistona on käytetty syksyllä 2006 kyläyhdistyksille, kuntiin, maakunnalliselle järjestökentälle ja elinkeinoyhtiöille lähetettyjä kyselyitä, toimintaryhmien ohjelmia, alueellisia kehittämisohjelmia (mm. Keski-Suomen alueellinen maaseutuohjelma, Keski-Suomen maaseutustrategia 2030, Keski-Suomen maakuntasuunnitelma ja -ohjelma) sekä valtakunnallisia ohjelmia (mm. Asuinmaaseutu 2007–2010 Maaseutuasumisen kehittämisohjelma, Valtakunnallinen kylätoimintaohjelma 2003-2007).

Virikkeitä ohjelman kirjoittamiseen on saatu myös muiden maakuntien kyläohjelmista sekä ajankohtaisista tutkimuksista, selvityksistä (mm. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry:n kooste Hyvinvointi, palvelut ja elämänlaatu Keski-Suomessa) ja keskusteluista muiden maakuntatason paikallistoimijoiden kanssa (Liite 1. Ohjelmatyöhön osallistuneet toimijat).

2. PAIKALLISTA KEHITTÄMISVOIMAA – EILEN, NYT JA HUOMENNA

2.1. TALKOITA JA TOIMIKUNTIA - YHDESSÄ TEKEMISEN JUURET

Yhteisöllisyyden perinne elää vahvasti osana suomalaisuutta. Paikallisen kehittämisen syvät juuret ovat maaseudulla, jossa naapuri-apu, talkootyöt ja kylän yhteiset juhlat olivat tärkeä osa arkea. Myös kaupungeissa elämänmeno oli aiemmin huomattavasti yhteisöllisempää kuin nykyisin. Vähitellen yhteisöllisen toiminnan järjestäytymisen aste kasvoi; syntyi suomalainen yhdistyskulttuuri, joka vireydessään ja monimuotoisuudessaan on ainutlaatuinen koko maailmassa.

Vahva yhdistystoiminnan perinne tarjosi suunnitelmalliselle paikalliselle kehittämistyölle vahvat lähtökohdat sekä maalla ja kaupungeissa. Kylätoimintaliike syntyi 1970-luvun puolivälissä. Tuolloin perustettiin ensimmäiset kylätoimikunnat edistämään kylien viihtyisyyttä ja edustamaan yhteisöjä kunnan päätöksenteossa. Toiminta levisi nopeasti ympäri maata ja samalla kylätoiminnan sisältö monipuolistui. Vastuiden kasvaessa monet kylätoimikunnat rekisteröityivät oikeustoimikelpoisiksi yhdistyksiksi, jotka voivat harjoittaa myös taloudellista toimintaa. Kaupungeissa monet asukas- ja kaupunginosa-yhdistykset ovat toimineet samansuuntaisesti edistäen aktiivisesti oman elinympäristön suunnittelua ja sosiaalista vastuunkantoa.

Suomen liittyminen Euroopan unioniin v. 1995 merkitsi murrosta omaehtoiselle paikalliselle kehittämistyölle. Tuolloin siirryttiin ohjelmallisen kehittämisen ja hanketyön aikakauteen. Vähitellen paikallisyhteisöt löysivät toisensa ja verkottuivat yhä tiiviimmin kaikilla aluetasoilla. Valtakunnallinen Suomen Kylätoimintayhdistys ry (SYTY) perustettiin v. 1997 aiemmin toimineen kyläasianneuvottelukunnan työn jatkajaksi. Samoihin aikoihin ympäri maata perustettiin myös maakunnallisia kylien yhteenliittymiä ja hanketyötä paikallisesti organisoivia toimintaryhmiä.

Viime vuosien aikana omaehtoisen kehittämistyön painoarvo on noussut selvästi. Järjestäytyminen valtakunnan ja maakunnan tasolla on lisännyt toiminnan näkyvyyttä ja vaikuttavuutta päätöksenteossa. Toiminnan laadun ja tulosten puolesta puhuu myös se, että kylätoiminta on kuulunut v. 2003 lähtien valtionavustuksen piiriin.

2.2. KYLISSÄ JA KAUPUNGEISSA – PAIKALLINEN KEHITTÄMINEN TÄNÄÄN

Paikallisen kehittämistyön ytimessä on yhteisöllisyys, joka kokoaa ihmisiä yhteisiksi koettujen asioiden äärelle. Nykypäivän nopeasti muuttuvassa maailmassa paikallisyhteisöille on olemassa selkeä tarve. Globalisaation synnyttämä maailmankylä on yksilön näkökulmasta liian iso tarttumapinta todellisuuteen. Juuri sen vuoksi myös pienemmät kylät ja kaupunginosat ovat tärkeitä, sillä niiden tu-

tut ihmiset ja ympäristöt tuovat arkeen kaitvuttu pisyvyyttä ja turvallisuudentunnetta.

Kylissä ja kaupungeissa toimivat yhteisöt ovat perinteisesti ottaneet vastuuta hyvinvoinnistaan. Eikä ihme, ovathan paikalliset asukkaat oman elinpiirinsä parhaita asian tuntijoita. Nykypäivänä paikallinen kehittäminen kokoa usein yhteen ihmisiä ammatista, iästä, sukupuolesta, uskonnosta tai poliittisista näkemyksistä riippumatta. Kehittämistyö on sisällöllisesti hyvin rikasta omaan elinympäristöön vaikuttamista kylissä, taajamissa ja kaupunginosissa. Sen kohteina voivat olla esimerkiksi palvelutuotanto, erilaiset fyysiset rakenteet tai asuinympäristön suunnittelu ja markkinointi.

Yksilöllisten elämäntyylien korostuminen ja työelämän vaativuus synnyttävät monille korkean kynnyksen osallistua paikalliseen kehittämistyöhön. Samalla sitoutuminen yhdistystoimintaan on muuttunut selvästi lyhytkestoisemmaksi. Mahdollisuutta paikalliseen kehittämiseen osallistumiselle on tärkeää tarjota myös niille, jotka eivät siihen ehdi tai halua osallistua. Kehittämistyöstä on tärkeää myös tiedottaa aktiivisesti ja riittävän ajoissa kaikille alueen asukkaille.

Myös monikulttuurisuus ja erityisesti maaseudun asukkaiden ammatillinen monimuotoistuminen ja asettavat tulevaisuudessa haasteita yhteisöllisyydelle. Uusien asukkaiden ajatukset ja elämäntyylit voivat joskus koetella yhteisöjen perinteisiä kirjoittamattomia sääntöjä, eikä ”kyläläisten ääni” välttämättä enää ole niin yhtenäinen kuin aikaisemmin. Toisaalta, tulokkaiden mukanaan tuomat näkökulmat avaavat usein mahdollisuuksia myös kehitymiselle ja elinvoimaisuuden säilyttämiselle.

2.3. PAIKALLISKEHITTÄJIEN VERKOSTO – VOIMIEN KOKOAJA

Julkisessa keskustelussa paikallisyhteisöjen aktiivisuuden varaan on ladattu viime vuosina paljon odotuksia. Paikallisella kehittämisellä voidaan tulevaisuudessa varmasti vastata moniin tärkeisiin kehittämissaasteisiin. Tämä edellyttää kuitenkin sekä julkisia resursseja että yleisten toimintaedellytysten (mm. lainsäädäntö, yhteisöjen verotuskäytännöt) turvaamista. Toiminnan kehittyessä on kuitenkin pidettävä kiinni myös vapaaehtoistoiminnan perimmäisestä luonteesta; esimerkiksi julkisten hyvinvointi- ja terveyspal-

velujen tuottaminen kuuluu jatkossakin pääsääntöisesti julkisen sektorin ja yrityskentän toimijoille.

Paikallinen kehittäminen on tuloksekkainta silloin, kun ruohonjuuritason toimenpiteet saavat osakseen taustatukea seudullisilta, maakunnallisilta ja valtakunnallisilta toimijoilta. Eri toimijatasoilla on kehittämisessä omat roolinsa, jotka toisiaan tuken luovat edellytyksiä paikallistasoiselle toiminnalle (Taulukko 1.). Entistä vahvemman kehittäjäverkoston rakentamisessa tarvitaan yhä enemmän toimijoiden välistä yhteistyötä, osaamistason lisäämistä ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kohentamista. Samalla kehittämisessä on aktiivisesti pyrittävä purkamaan toimijoiden ja eri hallinnonalojen välisiä raja-aitoja. Näin voidaan parantaa merkittävästi paikallisen kehittämistyön vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta.

Kehittämistyön tehokkuutta voidaan lisätä merkittävästi avoimella ja yhteistyöhakuisella asenteella. Yhdistysten välinen yhteistyö ja aktiiviset suhteet muihin paikallisiin toimijoihin (kunta, yritykset) ovat erittäin tärkeitä. Aktiivisinkaan yhteisö ei pysty tekemään ja tarjoamaan asukkailleen kaikkea, mutta kylät ja kaupunginosat voivat täydentää toistensa tarjontaa verkostoitumalla; puuttuva palvelu tai rakenne voi olla saavutettavissa naapuriyhteisön taholta.

Kaikesta päätellen paikallinen kehittäminen ei ole tulevaisuudessa ”auriongonlaskun toimiala”. Päinvastoin, se on muuttumassa entistä tärkeämmäksi toimintatavaksi, joka tuottaa sekä välitöntä että välillistä lisäarvoa koko yhteiskunnalle. Kyse ei ole vain julkisen vallan vetäytymisestä ja sen synnyttämän tyhjiön täyttämisestä, vaan aidosta mahdollisuudesta vaikuttaa myönteisesti omaan elinpiiriinsä.

TAULUKKO 1. PAIKALLISEN KEHITTÄMISEN TOIMIJATASOT – KESKI-SUOMEN PAIKALLISEN KEHITTÄMISEN OHJELMAN TAVOITETILA.

TOIMINTAYMPÄRISTÖ	TOIMIJAT	HALLINTO-ORGANISAATIOT
PAIKALLINEN: KYLÄ, TAAJAMA, KAUPUNGINOSA	PAIKALLISET YHDISTYSTOIMIJAT	KUNNAT
SEUDULLINEN: SEUTUKUNTA	TOIMINTARYHMÄT ELINKEINOYHTIÖT	KUNNAT JA NIIDEN YHTEISTYÖORGANISAATIOT
ALUEELLINEN: MAAKUNTA	PAIKALLISKEHITTÄJIEN MAAKUNNALLINEN YHTEISTYÖJÄRJESTÖ	MAAKUNNAN YHTEISTYÖRYHMÄ (MYR) VIRANOMAISTAHOT MAAKUNTAVALTUUSTO JA -HALLITUS
VALTAKUNNALLINEN	PAIKALLISKEHITTÄJIEN VALTAKUNNALLINEN YHTEISTYÖJÄRJESTÖ	EDUSKUNTA HALLITUS MINISTERIÖT
KANSAINVÄLINEN	EUROOPAN UNIONI, EUROOPAN MAASEUTUALLIANSSI ERA	EUROOPAN PARLAMENTTI EUROOPAN KOMISSIO EU-VIRANOMAISET

3. PAIKALLINEN KEHITTÄMINEN KESKI-SUOMESSA VUOSINA 2007–2010

3.1. PAIKALLISEN KEHITTÄMISEN TOIMIJAKENTTÄ

Keski-Suomessa on noin 300 maaseutumais- ta kylää sekä kymmenittäin taajama- ja kau- punginosayhteisöjä, jossa vastuuta kehittä- mistoiminnasta kantaa paikallinen yhdistys- toimija. Joukossa on muutamia yli tuhannen asukkaan taajamakyliä ja kaupunginosia sekä toisaalta muutaman kymmenen asuk- kaan muodostamia pieniä asuinyhteisöjä.

Perinteisen yhdistyskentän ohella sekä maa- seudulla että kaupungeissa toimii uusia, erilai- sten teemojen ympärille rakentuneita yhteisöjä. Niiden rooli paikallisen kehittämisen kentällä on selvästi kasvamassa. Paikallisen kehittä- men näkökulmasta toimijoiden nimet eivät ole olennaisia; paljon tärkeämpää on, että paikal- listasoinen kansalaistoiminta on aktiivista ja laajasti eri ihmisryhmiä kokoavaa.

Maakunnan tasolla toimivat järjestöt ovat merkittäviä paikallisen kehittämisen toimi-

joita. Osa niistä on hyvin perinteisiä, jo pit- kään toimineita organisaatioita, osa huomati- tavasti nuorempia toimijoita. Niiden vuoro- puhelua ja konkreettista yhteistyötä kehittä- mällä voitaisiin kehittää merkittävästi pai- kallisen kehittämisen vaikuttavuutta.

3.2. PAIKALLISEN KEHITTÄMISEN ALUEELLINEN ROOLI

Jokainen kylä, taajama ja kaupunginosa on sekä puitteiltaan että toiminnaltaan ainut- laatuinen kokonaisuus. Tämä erilaisten paikkojen mosaiikki on voimavara, jota voi- daan hyödyntää nykyistä enemmän alueke- hityksessä. Pienetkin paikat voivat kehittyä kansainvälisen kiinnostuksen kohteiksi, tä- män ovat osoittaneet mm. monet menesty- neet kulttuuritapahtumat eri puolilla Suo- mea.

Nykypäivänä seudut ja alueet kilpailevat me- nestymisestä sekä kansallisesti että kansain-

välisesti. Moni-ilmeisten paikkojensa avulla Keski-Suomella on erinomaiset edellytykset lisätä vetovoimaansa asumisen, työnteon ja viihtymisen ympäristönä. Paikallisen veto-voimaisuuden nostaminen aluekehityksen voimavaraksi edellyttää paikallisten resurs-sien aktiivista tunnistamista, kehittämistä ja tuotteistamista. Kaikissa vaiheissa tarvitaan määrätietoista yhteistyötä kehittäjien, alue-tutkimuksen, julkishallinnon ja paikallista-son toimijoiden kesken.

Paikallisessa kehittämistyössä pelkkä uhkiin reagoiminen ei riitä. Tarvitaan entistä enem-män ennakkointia, muutosten tuulien haiste-lua. Nousevien kehitysvirtojen tunnistami-nen ja niihin tarttuminen ovat keino avata polkuja myönteiselle tulevaisuudelle. Sijain-nin merkitys on korostunut, mutta pelkät maantieteelliset koordinaatit eivät ratkaise kehityksen suuntaa. Syrjäisinkin paikka voi löytää eväitä pärjäämiselle edistämällä luo-vaa kehittämisen ilmapiiriä ja aktiivista kumppanuuksien rakentamista muihin toi-mijoihin.

3.3. OHJELMAN TAVOITE JA TEEMAT

Ohjelman yleisenä tavoitteena on vahvistaa maakunnallista paikallisen kehittämisen ver-kostoa, joka tukee ruohonjuuritason toimi-joiden kehittämistyötä. Kentän yhteisenä haasteena on kehittää laadukkaita ja toimi-via keskisuomalaisia asumisen, työnteon ja virkistäytymisen ympäristöjä, jotka tarjoavat kasvualustan ihmisten hyvinvoinnille.

Paikallisen kehittämisen ohjelman tavoiteti-la vuodelle 2010 on:

”Keskisuomalaiset paikalliskehittäjät ovat avoimia, aktiivisia ja keskinäistä yhteistyötä tekeviä toimijoita, jotka edistävät monin tavoin yksilöiden, yh-teisöjen ja alueensa hyvinvointia. Li-

säksi ne ovat verkottuneet tiiviisti jul-kiseen ja yksityiseen toimintasekto-riin tukien koko maakunnan menesty-mistä.”

Ohjelman kehittämisteemat on jaettu neljään eri kokonaisuuteen, joiden ympärille myös ohjelman sisältämät toimenpiteet rakentuvat:

1) Paikalliskehittäjien verkoston kehittämi-nen:

Miten kehitämme paikalliskehittäjien yh-teistyötä ja kehittämistyön vaikuttavuut-ta?

2) Kylä- ja asukastoiminnan osaamisen ja osallisuuden kehittäminen:

Miten tuemme paikallista kehittämistyö-tä tekevien kansalaistoimijoiden osaamis-ta ja erilaisten ihmisten osallistumista?

3) Sujuvan arjen asuinympäristöjen kehittä-minen:

Miten edistämme sujuvan arjen rakentei-den toteutumista?

4) Asiakaslähtöisen markkinointiviestinnän kehittäminen:

Miten autamme paikallisesta asumistar-jonnasta, palveluista, paikalliskulttuuris-ta ja tuotteista kiinnostunutta asiakasta löytämään etsimänsä?

3.4. OHJELMAN TOIMENPITEET

Tässä luvussa esitellään teemoittain toimen-pide-ehdotuksia, joilla tuetaan keskisuoma-laisten paikallisyhteisöjen ja niiden asuinympäristöjen kehittämistä. Tavoitteena on, että ehdotuksia toteutetaan erityisesti maakunta-

tason toimijoiden yhteistyönä ja eri rahoituskanavia hyödyntäen. Monien toimenpiteiden valmistelussa ja toteutuksessa tarvitaan kuitenkin aktiivista vuoropuhelua koko paikalliskehittäjien kentän keskuudessa. Kuntien, asukkaiden, paikallisten yhdistysten, järjestöjen, yrittäjien, viranomaisten ja oppilaitosten aktiivisella yhteistyöllä edistetään parhaiten keskisuomalaisten paikallisyhteisöjen hyvinvointia. Sen vuoksi toimenpiteitä toteuttavia tahoja ei ole ennalta nimetty, vaan kenttä on jätetty tietoisesti avoimeksi toimijoiden välisille kumppanuuksille.

TOIMINTALINJA 1:

PAIKALLISKEHITTÄJIEN MAAKUNNALLINEN VERKOSTO

Paikallinen kehittäminen on parhaimmillaan eri toimija- ja aluetasojen yhteispeiliä. Jokaisella toimijatasolla (paikallinen, seudullinen, maakunnallinen, valtakunnallinen, kansainvälinen) on oma roolinsa, joka tuo kehittäjäkentän kokonaisuuteen tärkeän panoksensa (vrt. taulukko 1, s. 9). Kun eri toimijoiden roolit ja yhteistyösuhteet ovat selkeät ja toimivat, on paikallisen kehittämisen kenttä vahvempi kuin osiensa summa. Näin paikallista kehittämistyötä tekevät maakuntatasoiset toimijat muodostavat nykyistä vahvemman tukiverkoston ruohonjuuritason paikallistoimijoille.

Lähitulevaisuudessa paikallisen kehittämistyön haasteet kasvavat edelleen. Ohjelmatyön myötä käytyjen keskustelujen perusteella eri järjestöjen välisen yhteistyön kehittämiseen on tarve. Konkreettisia työvälineitä tarvitaan esimerkiksi sisäisessä tiedotuksessa ja yhteistyömuotojen aktiivisessa suunnittelussa ja toteuttamisessa. Yhteistyön tiivistymisen kautta avautuu mahdollisuus maakuntatasolla toimivien kehittäjien yhteisen järjestön perustamiseen. Sen roolina on edistää paikallisen kehittämisen tavoitteiden huomioimista yhteiskunnallisen päätöksenteon eri tasoilla.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSIA:

- a) Lisätään paikalliskehittäjien keskinäistä vuorovaikutusta:
 - järjestämällä toimijoiden yhteistyötä aktivoivia tilaisuuksia (tulevaisuusfoorumit, teemapäivät ja koulutukset)
 - kehittämällä toimijoiden välisen tiedotamisen välineitä
- b) Suunnitellaan ja otetaan käyttöön maakuntatasoisten toimijoiden konkreettisia yhteistyömuotoja (esimerkiksi lausuntojen antaminen, vuorovaikutus sidosryhmiin maakunnallisesti ja valtakunnallisesti).
- c) Perustetaan paikallista kehittämistyötä tukeva maakunnallinen järjestötoimijoiden yhteistyöorganisaatio.

TOIMINTALINJA 2:

PAIKALLISKEHITTÄJIEN OSAAMINEN JA OSALLISUUS

Omaehtoisen paikallisen kehittämisen vaatimus ja vastuullisuus ovat viime vuosina selvästi lisääntyneet. Yhä useammin toiminta edellyttää huomattavien rahavirtojen hallintaa ja juridisen toimintaympäristön tuntemista. Sekä perusyhdistystoimintaan että erityisteemoihin liittyvän tietotaidon kehittämiseen on tärkeää kiinnittää jatkuvaa huomiota. Kehittämistyön tulosten parantamiseksi tarvitaan usein myös tuotteistamiseen ja markkinointiviestintään liittyviä taitoja. Tarvelähtöisen koulutuksen organisoimisessa voidaan hyödyntää valtakunnallisten ja maakunnallisten järjestötoimijoiden yhteisiä voimavaroja.

Osallisuuden edistäminen on lähitulevaisuudessa erittäin iso ja tärkeä haaste paikallisen kehittämisen kentällä. Kansalaistoiminnan kiinnostavuuden ylläpitämiseksi ja erityisesti nuorten osallistamiseksi yhdistystoiminnan

on kehityttävä ja uudistuttava aktiivisesti ”ajan hengessä”. Muuttovoittoisissa yhteisöissä erityisenä haasteena on parantaa uusien asukkaiden panosta paikalliseen kehittämistyöhön.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSIA:

- d) Toteutetaan paikallistason toimijoiden osaamista tukevaa ”kiertokoulua” eri aihealueilla. Koulutusten käytännön organisoijina ja soveltuvin osin toteuttajina toimivat maakunnalliset ja valtakunnalliset järjestöt. Koulutusten sisällöt nousevat sekä ruohonjuuritasolla määritellyistä tarpeista että maakunnallisesti ja valtakunnallisesti tärkeiksi koetuista aihealueista. Niiden sisällöt voivat liittyä esimerkiksi viestintään, tuotteistamiseen, markkinointiin, tietoyhteiskuntataitoihin, perusyhdistystoimintaan, liiketoimintaosaamiseen jne.
- e) Toteutetaan paikallisten toimijoiden yhteistyötä edistäviä koulutustilaisuuksia.
- f) Etsitään ja toteutetaan hyviä käytäntöjä, jotka edistävät erilaisten ihmisten (nuoret, vanhuksat, maallimuuttajat, maahanmuuttajat) osallisuutta paikallisessa kehittämisessä.

TOIMINTALINJA 3:

SUJUVAN ARJEN ASUINYMPÄRISTÖT

Keski-Suomella on hyvät edellytykset tehdä asumisesta vahva kilpailutekijä. Hyvä valtakunnallinen sijainti, vetovoimainen maakuntakeskus ja vireät yhteisöt tarjoavat erinomaiset lähtökohdat monimuotoisen ja vetovoimaisen asumistarjonnan kehittämiseksi.

Edellisellä ohjelmakaudella kerättyjen kokemusten valossa kiinnostus maaseutuasu-

mista kohtaan on varsin suurta. Sen sijaan tarjonnan määrän ja laadun suhteen on havaittu puutteita, jotka liittyvät mm. asuin ympäristöjen yleiseen viihtyisyyteen, infrastruktuurin kehittymättömyyteen sekä muuttajien toiveita vastaavan tontti- ja asuntotarjonnan vähyyteen. Tarjonnan kehittämiseksi tarvitaan yhdensuuntaisia toimenpiteitä sekä paikallisesti että maakuntatasoisesti.

Paikat eivät ole enää vain paikallisia vaan ne kytkeytyvät ihmisten liikkumisen kautta osaksi verkostomaista yhdyskuntarakennetta. Kehittämisessä on huomioitava nykyistä paremmin paikkojen rooli osana laajempia seudullisia kokonaisuuksia, kuten työssäkäynnin, asioinnin ja vapaa-ajan vieton alueita. Asuin ympäristöjen suunnittelu ja kehittäminen tulee kytkeä nykyistä vahvemmin alue- ja yhdyskuntasuunnittelun tutkimukseen, tuotteistamiseen ja markkinointiin. Samalla voidaan huomioida nykyistä paremmin kohderyhmäajattelu; esimerkiksi hevos harrastajille suunnatulle asuinalueelle voidaan rakentaa valmiiksi asukkaiden yhteiskäyttöön soveltuvaa infrastruktuuria (hevos tallit, harjoitusmaneesi yms.).

Sujuvan arjen asuin ympäristöissä yhteydet, rakenteet ja palvelut ovat toimivia ja kohtuul-

lisesti kaikkien saavutettavissa eri vuorokauden- ja vuodenaikoina. Julkisen sektorin, yrittäjien ja kansalaistoimijoiden välinen aktiivinen vuoropuhelu ja työnjaosta sopiminen ovat avainasemassa niiden järjestämisessä. Paikallisten lähipalvelujen kehittäminen kaikille ikäryhmille edellyttää aktiivista ratkaisumallien kartoitusta ja luovaa ongelmanratkaisua. Eriyisenä haasteena on kehittää maaseudun vanhusväestölle palveluja, joilla edistetään kotona asumista ja hyvinvointia (esim. kotipalvelu, kotisairaanhoido, terveysliikunta).

TOIMENPIDE-EHDOTUKSIA:

- g) Tuotetaan, kootaan ja jaetaan koordinoitusti asuinympäristöjen kehittämiseen liittyvää tietoa (esim. alue- ja yhdyskuntarakenteen kehitysanalyysit, asukaslähtöinen maankäytön suunnittelu, tiestö, kulttuuriympäristöjen hoito, vesi-, jäte- ja energiahuollon kehittäminen).
- h) Kehitetään ja tuoteistetaan erilaisten teemojen ympärille palvelukonsepteja (monipalvelupisteet, liikkuvat palvelut, telemaattiset palvelut).
- i) Ylläpidetään asukkaiden ja päättäjien välistä vuoropuhelua asuinympäristöjen sekä palvelujen kehittämiseen liittyvissä teemoissa.
- j) Kehitetään palveluiden saavutettavuutta edistäviä logistisia järjestelmiä.

TOIMINTALINJA 4:

ASIAKASLÄHTÖINEN MARKKINOINTIViestintä

Viestinnän ja markkinoinnin tehostaminen on paikallista kehittämistyötä tekevän toimijakentän yhteinen haaste. Keskisuomalaisista asuinalueista, paikalliskulttuurista ja tuotteista on pystyttävä välittämään nykyistä tehokkaammin tietoa sekä ”suurelle yleisölle” että erilaisille kohderyhmille (esim.

maallemuuttoa suunnittelevat, matkailupalvelujen ja kulttuurikokemusten etsijät jne.).

Myönteisen ja houkuttelevan aluemielikuvan rakentamisessa ei riitä lyhyt projekti; tarvitaan pitkäjänteinen ja monia toimijoita sitova prosessi. Paikalliskulttuuri tulee kytkeä vahvasti osaksi **MAAKUNNALLISTA IMAGOMARKKINOINTIA**, joka tuo esille monipuolisesti Keski-Suomea ja keskisuomalaisuutta erilaisissa yhteyksissä. Tehokkaiden ja asiakaslähtöisten viestintäkanavien suunnittelussa ja toteutuksessa tarvitaan toimijoiden välistä yhteistyötä ja konkreettisia työvälineitä.

Paikallisuuden markkinoinnissa ja tuotteistamisessa tarvitaan myös uudenlaisia näkökulmia ja työtapoja. Kehittämistyön tehokkuutta, vaikuttavuutta ja asiakaslähtöisyyttä voidaan parantaa edistämällä eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Esimerkiksi kylien ja matkailun kehittämiseen liittyvää tietotaitoa on tärkeää hyödyntää vuorovaikutteisesti.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSIA:

k) Koostetaan ja hyödynnetään paikallista-soista tietoa ja tarjontaa maakunnallisen markkinoinnin ja imagotyön tarpeisiin (asuminen, palvelut, yrittäjyys, osaajat, paikalliskulttuuri ym.).

Työvälineitä:

- luodaan maakunnallinen maaseudun markkinointiportaali
- luodaan paikalliskehittäjien yhteinen tiedotus- ja markkinointilehti
- toteutetaan messuille ym. markkinointitapahtumiin osallistuminen koordinoitusti
- järjestetään maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta edistäviä tapahtumia ja teemapäiviä
- toteutetaan yhteisten kokoontumistilojen markkinointia tukeva julkaisu.

l) Edistetään kylämatkailutuotteiden suunnittelua, toteutusta ja markkinointia eri toimijoiden yhteistyönä.

4. OHJELMAN TOIMEENPANO, SEURANTA JA PÄIVITYS

Paikallisen kehittämisen ohjelma (2007–2010) hyväksyttiin Keski-Suomen Kylät ry:n vuosikokouksessa keväällä 2007. Keski-Suomen Kylät ry käynnistää keskustelut maakunnallisten toimijoiden rooleista ohjelman toimenpanossa.

Tavoitteena on, että toimenpiteitä lähdetään toteuttamaan jo vuoden 2007 aikana, viimeistään vuoden 2008 alusta. Osa toimenpiteistä toteutuu toimijoiden välisen yhteistyön kautta ja osaan maakuntatason toimenpiteistä voidaan hakea hankerahoitusta Keski-Suomen Maaseutuohjelmasta ja muista eri rahoituslähteistä.

Ohjelman toteutumista seurataan järjestämällä vuosittain paikalliskehittäjien yhteinen seminaari, jossa käsitellään ajankohtaisia teemoja sekä käydään läpileikkaus ohjelman toteutumiseen.

Ohjelmaa päivittämisestä ja toteutumisen seurannasta vastaa Keski-Suomen Kylät ry.

LIITE 1. OHJELMATYÖHÖN OSALLISTUNEET TOIMIJAT

Ohjausryhmäedustuksen kautta ohjelmatyössä ovat mukana olleet;

- Hankasalmen kunta
- Jykes Oy
- JyväskiRiihi ry
- Keski-Suomen Kylät ry
- Keski-Suomen TE-keskus
- Keski-Suomen ympäristökeskus
- Maaseutukehitys ry
- Multian kunta
- Osuuskunta Iso-Apu
- Teso ry Keski-Suomi
- Vesuri ry
- Viisari ry
- Viitasaaren kaupunki

Lisäksi Maaseudun muutos mahdollisuudeksi –hankkeen toimesta on käyty keskusteluja ohjelman sisällöstä ja toteuttamisesta seuraavien toimijoiden kanssa:

- Elämän virtapiirit –hanke (ELVI) / Keski-Suomen sosiaaliturvayhdistys ry
- JAMK/Keski-Suomen Maaseutumatkailun suuntaviivat 2007-2013 –hanke
- JAMK/RuokaCentria –kontaktipisteen valmisteluhanke
- JAMK/sosiaalialan ohjelma
- JAPA ry
- Jyväskylän kaupunki / verkostokaupunki
- Jyväskylän seudun terveys- ja erityisliikunnan hanke (TERLI)
- Jyväskylän verkostokaupungin ja Keurusseudun kuntien vanhuspalveluiden kehittämishanke
- Keski-Suomen 4H-piiri
- Keski-Suomen Liikunta ry
- Keski-Suomen maa- ja kotitalousnaiset
- Keski-Suomen maaseudun osaamisen ja yrittäjyyden ohjelma (maaseutuprofessori)/Jyväskylän yliopisto
- Keski-Suomen Nuorisoseurain Liitto ry
- Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry (KYT)
- Keski-Suomen Yrittäjät ry
- Luova foorumi
- Maaseudun Sivistysliitto
- MTK Keski-Suomi
- Nuorten Keski-Suomi ry
- ProAgria Keski-Suomi

Keski-Suomen Kylät ry
Kilpisenkatu 5
40100 Jyväskylä
www.keskisuomenkylat.fi

